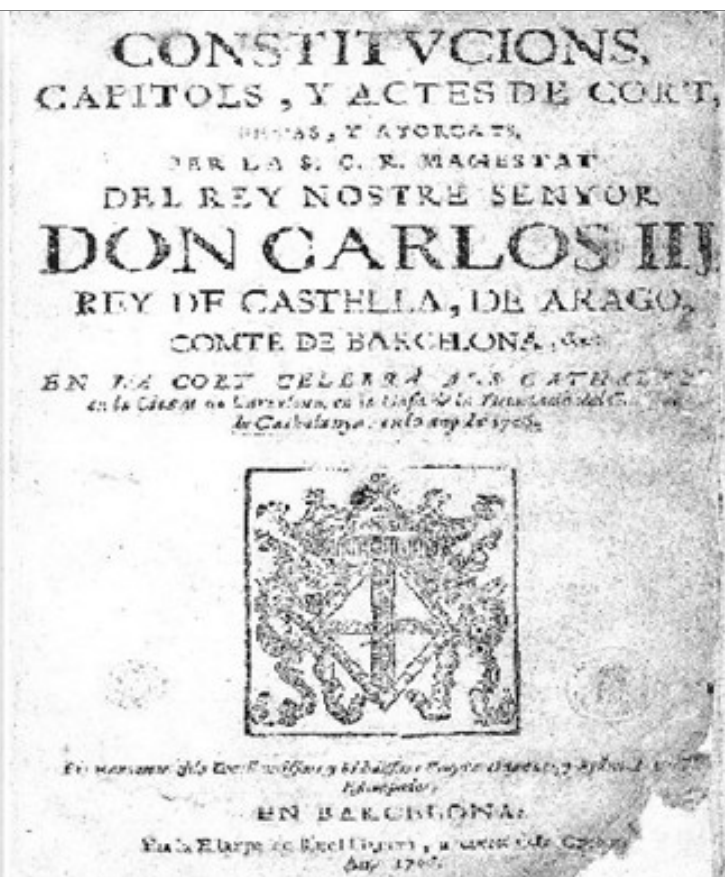
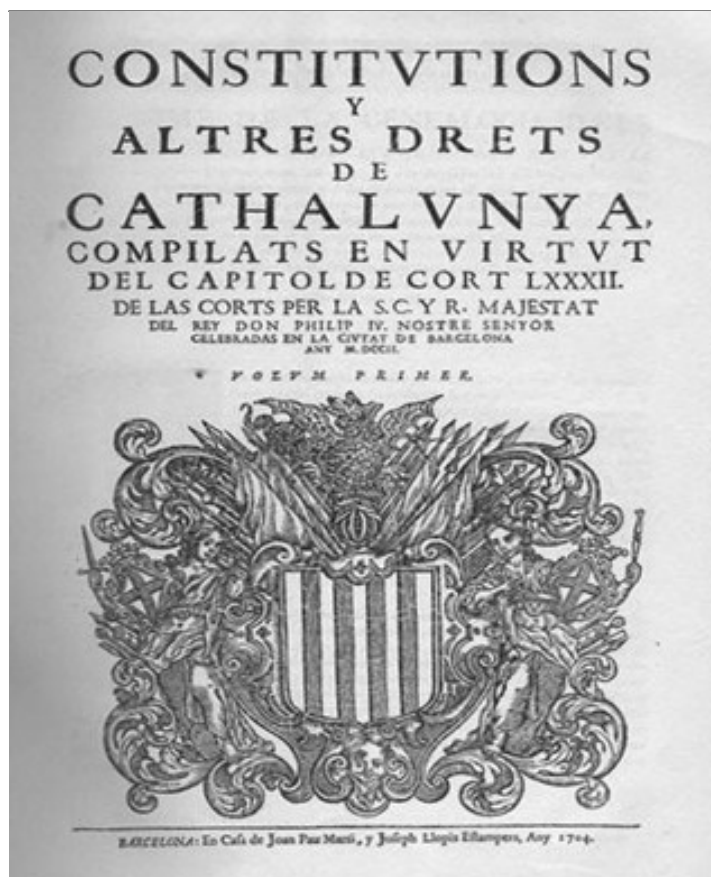

Les Constitucions de Catalunya: és on cal tornar?

Autor: Andreu Marfull

Data de publicació: 14-12-2025

El Dr. Andreu Marfull reflexiona críticament sobre les fonts i la vigència de les històriques Constitucions de Catalunya.

Existeix la idea, en certs àmbits catalanistes, que teníem unes grans constitucions, un magne document representatiu de les nostres llibertats històriques com a nació, però no és del tot correcte. Bàsicament, només tenim tres versions dels Usatges de Barcelona convertides en constitucions (i altres drets) fetes per Ferran el Catòlic el 1493 (que modificà la Corona i reforçà la monarquia), Felip V el 1702-1704 i finalment Carles III el 1705-1706, més dues compilacions anteriors, no dites constitucions, de Pere el Gran el 1283 i Ferran d'Antequera el 1413.

Tenim, doncs, una sèrie de contractes socials amb el comte i després rei, fets en episodis cabdals, com ho són el naixement del dret civil català al s. XI (Usatges), la creació d'una Corona amb la incorporació de Sicília (Pere el Gran), un nou llinatge (els Trastàmara, és a dir, Ferran d'Antequera), el descobriment d'Amèrica i el projecte d'establir un imperi (1493), i les arribades de nous llinatges en disputa (el 1702 i el 1705), fins que es deixen al calaix de l'oblit des del Decret de Nova Planta de 1716, si bé el decret tècnicament les manté. De fet, es manté el Dret Civil català, que és a les constitucions citades (abans de definir-se com un codi legal com a tal, integrat a la corona borbònica). En tots els casos, són obres elaborades a la cort comtal i reial per pactar i revisar un ordre constituït quan existeix la necessitat d'organitzar-se i adaptar-se als canvis sobrevinguts, com també s'aplicà al seu moment a l'Aragó, València i Mallorca. Però no es pot dir que sigui un document que defineix un Estat català com sí que ho fan les constitucions modernes avui vigents, ni defineix una nació confederada catalana. Aquesta visió la té, en tot cas, el conjunt dels acords, pactes i formes de governar les ciutats i el territori, en una època on nobles, església i patriciat tenien les seves pròpies estructures de poder, espais i institucions, els seus propis drets i privilegis i la seva particular relació amb la resta del món, que tots ells anaven evolucionant a vegades a millor, a vegades a pitjor. Però no en tenim una visió clara, i les idealitzem, quan volem una resposta fàcil a la complexitat que no ens deixa veure la ignorància a la qual hem arribat. Si alguna cosa hem d'aprendre de les Constitucions, és que encara les hem d'escriure, i, en tot cas, vam deixar palès que teníem la capacitat de fer-ho.

Tot i haver sentit a parlar de l'existència d'unes Constitucions de Catalunya, i de saber que hi ha gent que en parla, la realitat és que, tret de quatre dades (que són els Usatges de Barcelona del segle XI consolidats, i que formaven part d'un sistema representatiu on es donava veu i vot als estaments socials), no en sabem res que ens empoderi realment. Què vull dir? Que ens falten estudis que busquin a les fonts primàries i ens ajudin a canalitzar a bon port la visió que molts en voldríem tenir, però no tenim realment encara. Hi ha molta feina a fer, tot està a mitges, i no avancem.

Ens deixem endur per on bufa el vent, més del que pensem. Pel que fa a la història dels catalans, ens hem conformat amb un relat simple que hem consensuat (fins allà on hem sabut i ens han deixat). Tenim el mal costum de repetir frases fetes i apreses perquè ens semblen bé, sense més, i les perfumem. No busquem la realitat, la banalitzem i fent-ho ens devaluem. I, és clar, el context d'assimilació activa i passiva de l'Espanya castellana no ajuda.

Com a exemple d'aquesta situació, serveixi el cas de les Constitucions de 1704 que circulen per la xarxa i alguna biblioteca. En veritat, són de l'any 1909 i estan impreses amb la portada i l'estil del 1704. Es tracta d'una versió publicada pel Col·legi d'Advocats de Barcelona, dirigida per en Francesc Maspons i Anglasesell. Doncs bé, vaig començar a llegir-les, fins que vaig arribar a adonar-me que no eren el que n'esperava. No tenien els drets fonamentals d'un sistema públic basat en el dret parlamentari, que era el que hi esperava trobar, ni el format d'un document modern i madur. D'entrada, comença amb un epítom amb la genealogia dels comtes de Barcelona, la història de tots ells des de temps de Carlemany fins a Felip V, seguint fil per randa la història oficial. Sobre aquesta estructura, s'enumeren les diferents disposicions acordades a les corts respectives, començant, però, amb la història del primer comte de Barcelona, Guifré, seguit per Salamó i després per Guifré el Pilós, etc., fins a Ramon Berenguer i sa muller Almodis de Carcassona, els primers de convocar Corts i acordar disposicions legals. Així, es repassa la història, comte a comte, després rei, cort a cort, disposició a disposició, escrupolosament llistats i referits a les diferents pàgines i títols dels llibres. Gairebé 1.000 anys seguint el mateix sistema. Increïble. Tot, la història (eminentment cristiana, i simple), les disposicions centenàries (invariables), l'escriptura i l'estil (uniformitzat), el fet que sigui la versió de Felip V, que no defineixi l'estructura del marc institucional català, i el format antic del s. XVIII (publicat el s. XX per part del Col·legi d'Advocats) em fan pensar que és un document manipulat, i manipulador. Escapçat i intervingut, per raons de sensibilitat històrica i zel monàrquic Borbó i espanyol.

També vaig constatar que, tret que hi hagi una excepció que no hagi sabut trobar (cosa que pot ser) ningú, més enllà del propi Maspons i Anglasesell (1932), no n'ha fet cap treball a fons, segurament per aquest fet (que és un document tergiversat), però seguim aferrats a la idea de que és cabdal.

Les Constitucions no demostren que ens vam establir com un estat independent en una estructura estamentària, representativa i parlamentària, com van fer altres pobles d'Europa, després d'haver-ho fet altres d'arreu del món. I n'hem de ser conscients. Per això avui en dia cap personatge públic que pregona la independència fa bandera del dret constitucional català. Si va existir, ha estat esborrat, censurat, dels arxius, als documents i a l'espai públic, institucional i acadèmic. Sabem, o millor dit pensem, que són les claus del passat que hem de recuperar, però no hi ha fonts ni estudis ni ningú que se'n faci portaveu.

Andreu Marfull Pujadas
Barcelona, 1971

Doctor en Geografia per la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB, 2017), arquitecte per l'Escola Superior d'Arquitectura de Barcelona (ETSAB, 2004), Mestre en Sostenibilitat i Planificació, en Gestió Urbana i Valoracions i Direcció i Gestió Immobiliària a la Universitat Politècnica de Catalunya (Fundació UPC; UPC, 2011-2012). Des de 2018, és professor a temps complet a la Universidad Autónoma de Ciudad Juárez (Chihuahua, Mèxic).

Podeu accedir a l'article original a través del següent enllaç:
<https://andreumarfull.com/2025/09/13/les-constitucions-de-catalunya-es-on-cal-tornar/>